

# LA PNEUMOLOGIA AL PEU DE LA LLETRA



COL·LECCIÓ DE RECULLS LEXICOGRÀFICS BERENGUER SARRIERA



Generalitat de Catalunya  
Departament de Sanitat  
i Seguretat Social

COL·LECCIÓ DE RECULLS LEXICOGRÀFICS  
BERENGUER SARRIERA

9

LA PNEUMOLOGIA  
AL PEU DE LA LLETRA

Barcelona, 1995



Generalitat de Catalunya  
**Departament de Sanitat  
i Seguretat Social**

**BIBLIOTECA DE CATALUNYA. DADES CIP:**

**Casassas, Oriol**

La pneumologia al peu de la lletra

ISBN 84-393-3451-6

I. Ramis i Coris, Joaquim II. Catalunya.

Departament de Sanitat i Seguretat Social

III. Títol IV. Col·lecció 1. Pneumologia —

Terminologia 2. Català mèdic 3. Castellà  
mèdic

616.2(038)

804.99:3=60

© Generalitat de Catalunya

**Departament de Sanitat i Seguretat Social**

1a. edició: Barcelona, maig 1995

Tiratge: 8.500 exemplars

ISBN: 84-393-3451-6

Dipòsit legal: B. 21.468-1995

Coordinació editorial: Secció de Publicacions de la Secretaria General

Disseny: Núria Gené

Impressió: Cuscó Arts Gràfiques, S.A.

C/. Almirall Oquendo, 160 - 08930-Sant Adrià de Besòs



Aquest recull lexicogràfic ha estat redactat per  
**Oriol Casassas i Joaquim Ramis i Coris**  
de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears

## **Col·lecció de reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera**

*«E per ço que aquest Regiment, qui tan planerament és ordonat, pusca tenir o fer profit a aquels qui no entenen latí, és vengut a plaer a la molt alta senyora dona Na Blanca, per la gràcia de Déu reyna d'Aragó, que ha manat a mi, Berenguer Sarriera, surgian, que trelat aquest libre de latí en romang; e yo, per satisfer a son manament, són-me entramès a tresladar aquest libre.» (Del pròleg de la versió catalana del Regiment de sanitat a Jaume II, d'Arnau de Vilanova.)*

## ÍNDIX

Presentació .....	9
Intenció .....	11
L'especialitat i els seus dominis .....	13
El convenient canvi d'aires .....	23
Els camins de la diagnosi .....	29
Una classificació insòlita .....	35
L'hora de l'acció .....	45
Vocabulari castellà-català .....	51
Apèndix anglès-català .....	61
Agraïments .....	63

És innegable que en els darrers anys Catalunya està fent un esforç d'aprenentatge permanent pel que fa a l'ús correcte del català. En àmbits més generals comptem sobretot amb els mitjans de comunicació de masses per anar fent familiar l'ús de mots que en un principi ens eren estranys, sense oblidar el treball amb miras al futur com és l'ensenyament en català a totes les escoles de Catalunya.

A part de l'estudi d'una llengua, el seu ús progressiu fa que les persones ens acostumem a emprar-la, i en la mesura que ho fem ajudem d'altres a conèixer-la i potser més endavant a utilitzar-la. Es tracta de l'aprenentatge per presentació de models, una de les maneres més eficaces d'aprendre. Si tenim en compte que els professionals sanitaris, i en especial els metges, són un dels models de referència per a la societat, és indubtable que l'aparició de recursos per millorar l'ús del català, també a nivell tècnic, ajuda a seguir endavant amb el procés de normalització lingüística dins el nostre país.

La majoria de professionals que exerceixen la medicina van seguir els seus estudis en castellà, i molts dels avenços científics els han arribat en anglès. Aquest volum de la col·lecció, dedicat a la pneumologia, inclou un vocabulari castellà-català i un apèndix anglès-català com a eines pràctiques per ser fàcilment consultades.

**Albert Oriol i Bosch**

Director de l'Institut d'Estudis de la Salut

El «Regiment de sanitat» que Arnau de Vilanova dedicà l'any 1305 al rei Jaume II diu que «la primera consideració de conservar sanitat pertany a l'elecció de l'aire», «car no solament l'aire pur e net e sa és profitós al cos, ans ho és encara a les obres de l'ànima», les quals, «com més sa e més pur és l'aire, se fan més clarament e més acabada».

El mal és que no sempre és possible d'elegir l'aire. Ara mateix, entre tubs d'escapament i xemeneies, una mica per inconsciència i un bon tros per manca d'ètica, la veritat és que l'atmosfera que toca de respirar a una bona part de la població és viciada i pol·luïda. De moment, en aquest ordre de coses, en comptes d'anar endavant anem endarrera.

En d'altres terrenys, en canvi —el dels recursos terapèutics, per exemple— les millores experimentades amb el pas dels anys han estat radicals. No en cal cap demostració, però —com un devot homenatge als mestres predecessors— anem-nos-en a l'any 1932, a Ciutat de Mallorca, i escoltem les paraules que en ocasió del Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana digueren Jacint Reventós i Conrad Xalabarder:

«De tots els mètodes utilitzats fins avui en el tractament de la tuberculosi del pulmó, cap no ha tingut una acceptació tan general i persistent com l'assolida pel conjunt de normes empíriques aplegades amb el nom de cura higiènic-dietètica.»

Però, és clar, amb un just sentit de la mesura i una cega confiança en la recerca afegien:

«La cura higiènica no pot considerar-se com un mètode terapèutic complet i primordial, sinó simplement com el mitjà més favorable perquè altres elements més eficients facin sentir la seva acció.»



I Waksman encara trigaria dotze anys a descobrir l'estreptomicina.

Ara, en el camp de les conquestes científiques, l'aire és tot un altre que l'any trenta-dos i els esforços per a aconseguir que encara es renovi més són –en molts indrets– considerables.

Per contra, l'any trenta-dos, l'atmosfera feia propícia la florida de textos i parlaments servits de la llengua de les arrels i, a més, era plena de bons auguris; que després no es complirien i l'aire es faria rúfol, fins a semblar que la nit s'havia ensenyorit de la terra.

Han passat els anys i la tenacitat ha aconseguit que «les obres de l'ànima» puguin fer-se de nou «més clarament i més acabada». L'aire torna a ésser «pur e net e sa», si bé la circumstància l'ha omplert d'influències foranes i poc o molt ens ha desavesat de respirar-lo.

A més, de fa anys i com a conseqüència de la vertiginosa marxa del progrés científic, cada dia arriba una pluja de nous mots que el nostre camp cal que absorbeixi, si volem que no desentonin en el conjunt.

L'aire pur i net, les boires, les arrels, la pluja i el camp no volen dir sinó que l'empresa de la normalització lingüística és vasta i exigeix la col·laboració de tots els braços útils. La sincera intenció d'aquell recull lexicogràfic és de contribuir –amb consciència del seu modest abast– a la irrenunciable tasca col·lectiva.

A cadascú el que sigui seu i sort n'hi ha de l'etimologia.

Perquè si féssim servir la denominació **aparell respiratori** per a precisar els límits d'una especialitat, podríem provocar litigis territorials. És cert que tothom està d'acord –i des de fa molt de temps– en la distinció entre **vies respiratòries altes** i **vies respiratòries baixes**, però és igualment cert que mai ningú no ha fet ús d'aquestes adjectivacions a l'hora de batejar unes especialitats i de marcar llurs dominis; en aquesta qüestió, sort n'hi ha hagut de l'etimologia.

L'oto-rino-laringologia governa, és clar, del nas a la laringe –que també formen part de l'aparell respiratori– i la pneumologia, de la tràquea als alvèols i les pleures. I així, sense intromissions ni apropiacions indegudes ni problemes de fronteres, la pau regna sobre la terra.

Amb la llum de la sàvia etimologia, cap pneumòleg no pot sentir-se subestimat si hom el defineix com un especialista d'una part de l'aparell respiratori, només d'una part. El grec –la font, amb el llatí, de la majoria del nostre lèxic– ens ha llegat el mot *pneûmôn* –que significa pulmó–, del qual hem fet les formes prefixades pneumo- i pneumon- que ens han servit per a construir termes tan usuals com pneumococ o pneumònia o pneumoconiosi, tots ells relacionats amb el pulmó. O pneumologia.

En aquest punt, és obligat de fer referència a un altre mot grec: *pneûma*, *pneûmatos* –que significa aire, vent, buf–, del qual hem fet les formes prefixades pneuma-, pneumat- i pneumato-, que han servit per a construir termes relacionats amb l'aire o un altre gas. I, en aquest punt, ve a tomb d'avisar que tan erroni fóra de dir «inflar els *pneûmics* de la

bicicleta», com erroni és de parlar d'un *pneumopericardi* –en comptes del correcte **pneumatopericardi**–, si volem referir-nos a la presència d'aire o de gas al pericardi.

Quan hom fa un ús correcte dels afixos, tot és clar com l'aigua: si diem **pneumografia**, tothom entén que ens referim a l'estudi gràfic dels moviments d'expansió determinats pels **pulmons** –o a la descripció anatòmica dels **pulmons**– i si diem –amb un simple canvi de la forma prefixada– **pneumatografia**, és fàcilment deduïble que estem fent referència a la radiografia de qualsevol part del cos obtinguda després de la injecció d'aire.

La contundència d'aquestes precisions etimològiques condueix a la conclusió que les responsabilitats del pneumòleg comencen –ni abans ni després– a partir d'una insignificant membrana fibrosa que uneix el cartílag cricoide de la laringe i el primer anell de la tràquea. Tot i així, no costa res de fer menció –encara que sigui succintament– de les parts que integren les vies respiratòries altes, que la coneixença dels veïns –sobretot si treballen per una mateixa causa– és de bon to i de bons resultats.

Comencem pel **nas**, amb els indispensables **narius** –o **forats del nas**–, presents tant en els nassos anònims com en els memorables de Cleopatra o de Cyrano de Bergerac. Després, les **fosses nasals** amb l'envà que separa l'una de l'altra, la **mucosa pituitària** que les entapissa i les recòndites comunicacions amb els **sins maxil·lars**, els **frontals**, els **esfenoidals** i les **cel·les etmoidals**. Les **coanes**, i ja som a la **faringe**: la **rinofaringe** i l'**orofaringe**, a la qual va a parar directament l'aire quan enutjosament hom té el nas tapat o quan equivocadament hom opta per les dreceres.

Si la pneumologia i l'oto-rino-laringologia ofereixen un elogiós exemple d'harmònic veïnatge és per allò de cadascú a casa seva, emprant els termes de la respectiva pertinença.

Per contra, quin concepte ens mereixeria un metge que fes ús –i a més, erròniament– del lèxic de la trigonometria?

Qualsevol cavitat aèria dels ossos del crani o de la cara, un conducte orgànic dilatat, una concavitat del cos –com ara la de les pleures a la part baixa de la cúpula diafragmàtica–, són un **si**, i són uns **sins** si ens referim a més d'un.

Deixem els sinus en pau i que els matemàtics –només ells– se'n serveixin tant com els convingui.

De l'orofaringe a la **laringe** només hi ha un pas; això sí, un dels passos més compromesos que hem de donar –i cents de vegades– durant la vida. I pobres de nosaltres si el donem falsament, si el contingut de l'orofaringe s'equivoca en la tria del conducte: les conseqüències poden ésser greus i, en el millor dels casos, el resultat és una bona mala estona i un recital de copets a l'esquena subministrats gens malintencionadament pels assistents a l'angoixós espectacle. Sense precipitacions i amb atenció a l'acte, és molt més improbable d'ennuegar-se.

Acabem de citar l'**orofaringe** –que dona pas a l'esòfag i a la laringe–, fa un moment mencionàvem la **rinofaringe** i ens hem referit també a l'**oto-rino-laringologia**.

Per què d'aquests termes n'escrivim un amb guionets i uns altres sense?

Si la relació entre els components d'un mot compost és copulativa –és a dir, si fos possible d'unir-los amb la conjunció copulativa **i**–, intercalarem un guionet entre els components. Com fem en el cas d'oto-rino-laringologia, ja que el terme podria ésser substituït per l'expressió otologia i rinologia i laringologia.

Rinofaringe i orofaringe, en canvi, no signifiquen, respectivament, nas i faringe, boca i faringe, sinó que els prefixos rino- i oro- fan una funció adjectival, simplement precisen la zona de faringe a què fem referència.

Potser encara un altre exemple podria dissipar vacil·lacions, si és que en queden: direm rino-faringitis –és clar, amb guionet– si ens referim a una inflamació simultània de la mucosa nasal i de la mucosa faríngia, mentre que anomenaríem rino-faringitis –sense guionet– a una improbable inflamació limitada exclusivament a la mucosa de la rinofaringe.

I, com si res, finalment ens trobem amb la **laringe**, l'òrgan fronterer dels dominis oto-rino-laringològics. La laringe és un monument: no en té prou de contribuir al pas vital de l'aire que, a més, és la part essencial de la fonació. Sense aquest gran invent de la laringe, la humanitat tindria llástimosament menyscabada la vida de relació, la inhumanitat no podria dirigir paraules aïrades a l'automobilista rival que fa la guitza i, sobretot, no hauríem pogut gaudir de la sublim emoció d'escoltar Elisabeth Schwarzkopf cantant el «Bist Du bei mir».

La laringe –deixant ara Bach de banda– ens brinda, en els nostres afers, una observació d'un cert interès. És més que sabut que la componen les peces cartilaginoses següents: el cartílag **cricoide**, el **tiroide**, l'**epiglotis**, els cartíl·lags **aritenoides**, els **corniculats** i els **cuneïformes**.

L'observació que s'escau de fer és que el sufix que indica «en forma de», «semblant a» és el sufix **-oide**, que va acompanyat d'una essa final només quan és plural.

Aquesta terminació **-oide** és adjectival, per bé que en un gran nombre de casos substantivem l'adjectiu: correntment diem, per exemple, l'aracnoide en comptes de la membrana aracnoide, que fóra l'expressió completa.

Pel que fa a l'adjectiu **tiroide** –en forma d'escut– són dos els substantius que se n'aprofiten: el cartílag i la glàndula, que en el procés de substantivació passaran a ésser, respectivament, **el tiroide** i **la tiroide**. Sempre sense essa final, si us plau.

I també sense essa final: aritenoide –semblant a un culler, a un cassó, del grec *arytaina*– i cricoide –en forma d'anell, del grec *krikós*.

I ja som a la **tràquea**, on els pneumòlegs comencen a tenir la paraula, la primera i l'última paraula. Ara, abans que sentin la temptació de recitar-nos la situació, la forma, les dimensions, les relacions, etcètera, del conducte que ens ocupa, direm –ben bé per distreure'ls d'intencions inoportunes– que la fantasia dels vells anatomistes era incommensurable: de la tràquea, Iacopo Berengario da Carpi, professor de medicina a Bolonya i a Ferrara el segle XVI, n'arriba a enumerar onze sinònims, alguns tan evocadors com *spiritualis fistula* o *pulmonis canna* o *communiter epiglottis*. Tot plegat per, finalment, acabar-nos quedant amb un nom que al·ludeix la seva aspror, la rudeza que li confereixen els anells que la configuren: el mot grec *trachis* –que significa aspre– serví per confegir un altre sinònim, *arteria tracheia*, i la referència a l'aspror –la tràquea– ha estat la denominació universalment elegida. Potser no n'hi havia per tant.

El fet és que amb la tràquea tenim el tronc de l'**arbre bronquial**, un tronc que, per fer ben patent la primera bifurcació, té plantat –com una fita indicadora de límits territorials– l'**esperó traqueal**, també dit **carina** (mot llatí) per la seva forma de quilla.

Després, dels **bronquis principals** neixen les ramificacions que, segons la topografia o segons la jerarquia, són **bronquis secundaris**, **intrapulmonars**, **col·laterals**, **lobulars** –quan aporten l'aire a un lòbul pulmonar–, **lobel·lars** o **segmentaris** –quan aporten l'aire a un lobel pulmonar–, **apicals**, **ventrals**, **dorsals**, **laterals**, **basals** o **infracardíac**. L'arbre és frondós i les branques s'afinen, fins que la darrera ramificació –la que porta directament a l'alvèol pulmonar– és el **bronquíol**.

Com que la intenció d'aquest recull –ha estat exposat ben clarament– no és

d'emular Andreas Vesalius ni els professors Testut i Latarjet, el pas pels pulmons serà fet amb quatre gambades.

Dos lòbuls per al **pulmó esquerre** i tres per al **pulmó dret**, separats ben visiblement per les **cissures**.

La menció dels mots lòbul i lobel condueix a precisar l'abast dels termes **lobus**, **lòbul** i **lobel**. **Lobus** és el nom genèric donat als grans segments que componen algunes vísceres, el pulmó en el nostre cas. **Lòbul** és un lobus de grandària menor, com indica la terminació **-ul**, que té el valor de sufix diminutiu; igualment com en el cas de grànul i nòdul que són, respectivament, un gra i un node més petits. Tot i que el rigor recomanaria de diferenciar lobus de lòbul, la imprecisió d'aquestes filigranes dimensionals fa que, en la pràctica, les denominacions lobus i lòbul siguin emprades indistintament.

Amb **lobel** sí que no hi ha confusió: lobel és un lòbul clarament més petit, una evident subdivisió d'un lòbul.

Les **cissures** que delimiten els segments pulmonars, és clar, s'han d'adjectivar i amb els adjectius s'esdevé el mateix que amb els substantius: si tant podem dir lobus com lòbul, tant podem parlar de cissura **interlobar** com de cissura **interlobular**.

I al petit lobel –diminutiu d'un diminutiu– correspon l'adjectiu in substituïble **lobel·lar**.

Si no fos que els mots tenen un significat precís i la substitució d'un mot adequat per un d'un altre sentit faria que acabéssim no entenent-nos, tot fóra tan fàcil que no caldria ni anar a l'escola. Mirem sinó la qüestió dels lòbuls dels pulmons: l'esquerre en té dos, el superior i l'inferior, i el dret en té tres, dels quals uns són també superior i inferior, i el del mig és el **lòbul mitjà**.

Lòbul mitjà, perquè l'adjectiu **mitjà mitjana** és l'únic que qualifica allò que

és igualment lluny dels dos extrems en una successió o hi és entre dues altres parts. Després de l'ensenyament *mitjà* ja no hauria de quedar ni *mig* dubte referent a aquestes precisions.

El temptador adjectiu **mig mitja** qualifica –ben lluny de les nostres necessitats actuals– allò que és la meitat d'un tot; i és quan hom l'empra com a substantiu masculí que té el significat de lloc o part d'una cosa que dista igualment dels extrems. Diuen que un mestre que no acceptava que en aquest tema existissin vacil·lacions, així que podia se n'anava al *mig* de la plaça amb el seu fill *mitjà* –que li sostenia el diccionari– i, no a *mitja* veu sinó a ple pulmó, recitava les definicions correctes; i no li venia de *mitja* hora ni d'una hora.

Però la història no acaba aquí: la funció del pulmó és fina, i fines cal que siguin les estructures que la realitzen. Els lobels, suspesos dels **bronquis supralobel·lars**, són uns saquets centrats –cada un d'ells– per un **bronqui intralobel·lar** que es divideix en **bronquíols acinosos**, cadascun amb el corresponent **acin**, paraula plana. Els **àcins**, després d'un discret **vestíbul**, amb els **conductes alveolars** i els **alvèols** que l'integren, representen el final del trajecte, la intimitat del laboratori del bescanvi de gasos.

Els pulmons, pel que fa a l'aspecte exterior, ofereixen poques originalitats: una cara externa i una cara interna o **mediastínica**, una **vora** posterior i una vora anterior, el **vèrtex** i la base, que quan s'uneix amb la cara externa s'insinua en el voluble **si costo-diafragmàtic**. Sort n'hi ha –per a enriquir les descripcions– de la cara interna, la mediastínica, amb l'**hil**, alhora porta d'entrada i de sortida.

La cara mediastínica, és clar, és la que contacta amb el **mediastí**, mot d'origen llatí ben explícit: *medius, stare*. Atenció, però, que a l'hora de definir el terme cal recórrer a un nou adjectiu de la família aquella de mig i mitjà: el mediastí és l'espai **medià** de la caixa toràctica. Perquè l'adjectiu **medià mediana** qualifica el pla que divideix el cos o una



extremitat en dues meitats, dreta i esquerra, i també, és clar, les estructures que hi són situades; com ara aquell nervi medià que, des del pla medià de l'avantbraç, ens causà, un dia llunyà, més d'un maldecap estudiantil.

Les mirades escrutadores –sense gaire esforç–, entre aquell garbuix de vasos i bronquis, troben a l'**hil** una molt freqüent anomalia de difícil justificació. Vejam: el mot llatí *filum* ha donat el català fil i el mot *cilium* ha donat cili, en ambdós casos havent perdut pel camí la terminació *-um*. En el procés d'evolució de les llengües hi ha unes constants que, en aquest apartat, són les que indiquen els exemples citats: pèrdua de la terminació *-um*, i prou.

Aquell mot llatí ple de subtileza que significa minúcia, però no una minúcia per llençar sinó una petitesa de gran valor, que pobres de nosaltres si ens n'arribàvem a veure mancats, aquell mot llatí –*hilum*– no pot ésser adoptat pel català de cap més manera que **hil**; si bé –a semblança del tractament donat als mots llatins *forceps* o *vomer*, per exemple– podem acceptar la forma no preferent **hilum**. Il·luminats per la claror del sentit comú –potser ni cal recórrer als arguments filològics–, l'adjectiu que indica relació amb l'hil o pertinença a l'hil és **hilar**. I no ens deixem entabanar pels prestidigitadors que fan sortir un conill d'un barret de copa o que es treuen una lletra i de la màniga, i la intercalen entre la *ela* i la *a* de l'adjectiu correcte.

Finalment –ja era hora– hem arribat a les **pleures**, la dreta i l'esquerra, que a l'igual que les altres seroses consten –cadascuna– de dues capes, la **visceral** –que recobreix tot el pulmó– i la **parietal** –que entapissa la cavitat que el conté.

Si aquestes capes –visceral i parietal– fossin òrgans vegetals situats a les branques d'un arbre, o fossin làmines de metall de vora afilada unides sòlidament a un mànec, o fossin la part mòbil que obre o tanca una porta, diríem –sense avergonyir-nos-en– que són les «fulles» pleurals.

Però aquestes capes –visceral i parietal– no són res de tot això: meitat endoteli, meitat cori connectiu, són làmines primes i extenses –com un full de paper– amb funció de revestiment, són els **fulls** de la membrana serosa, els **fulls** –visceral i parietal– que llisquen l'un damunt de l'altre en cada moviment respiratori, uns **fulls** separats l'un de l'altre –si tot va bé– per una virtual **cavitat pleural**.

No sé si és Thomas Mann que conta d'una pobreta adolescent amb una mica de líquid entre els *fulls* pleurals, que feia cura climàtica i, per distreure les cabòries, col·leccionava *fulles* de formes capricioses entre els *fulls* d'un llibre de versos. És que un sorrut cirurgià li repetia a tota hora que potser haurien d'acabar seccionant, amb un bisturí de *fulla* esmolada, les adherències que entorpien el lliscament normal dels *fulls* de la pleura. Ja fa temps d'això.

## EL CONVENIENT CANVI D'AIRES

De debò, de debò que es fa difícil d'imaginar com se les devien arreglar per seguir els savis consells del mestre Jaume d'Agramunt. És veritat que l'aire pot arribar a ésser nociu en extrem per excés de fredor i altament perjudicial per excés de calor, però també és cert que la gent viu on pot i els mudaments no són pas fàcils. El 1348, el mestre de l'Estudi General de Lleida recomanava que en temps d'aire fred *«deu hom dormir en cambra on lo sol pugui entrar e haja ses finestres devés sol ixent o devés migjorn. E si per ventura ha finestres devés tramontana, sien molt diligentment tancades.»* Ara, si l'aire és pestilencial per excés de calor, *«deu hom estar e dormir en cases que hagen finestres, especialment a part de tramontana, per ço que l'aire no sia reumàtic ni ofegat. Car aital aire fa molt gran damnatge al cap e al pit e als pulmons.»*

En temps molt més acostats als nostres, els metges indicaven la conveniència d'un canvi d'aires en casos, per exemple, de tos ferines rebels, d'aquelles que ja no es veuen. L'eficàcia del canvi d'aires era total: al cap d'unes setmanes d'estada –sis, vuit o deu– en una població ben allunyada del desarmat i assetjat pediatre els accessos de tos acabaven desapareixent. I tots beneïen el canvi d'aires.

Aquestes són històries circumstancials, una pura intranscendència, comparades amb l'essencial, l'imprescindible, el permanent **canvi** –o **bescanvi** o **intercanvi**– no pas d'aires sinó **de gasos**, que s'esdevé **entre l'aire dels alvèols pulmonars i la sang venosa, que es converteix en arterial per fixació de l'oxigen i eliminació del diòxid de carboni.**

L'explicació que del fenomen donen els fisiòlegs és tan digna de crèdit com que el bescanvi de gasos és conegut amb el nom d'**hematosi**

—sense *essa final*, a l'igual de tots els mots amb la terminació *osi*—; és tan plausible com que **oxigen** *no s'ha d'accentuar* —ni fenomen, ni patogen, ni antigen, ni misogin, ni cap dels mots plans acabats en *en* o *in*, els plurals dels quals (fenòmens, antígens,...) ja no acaben en *en* o *in* i en conseqüència fan gala d'accent—; i, encara, l'explicació és tan ben lligada a l'estat actual de la ciència com l'afirmació que l'expressió «anhidrid carbònic» és un record històric i la correcta denominació del gas és **diòxid de carboni**. De **carboni** —sens falta!— que aquest element omnipresent, el de símbol C, es diu **carboni** i no de cap altra manera; sempre, tant en aquest cas com, per exemple, en el dels prolífics hidrats de **carboni**.

Per tal d'aconseguir que el bescanvi de gasos es produeixi, només cal dur a terme una acció: respirar, feina molt més fàcil fins i tot que bufar i fer ampolles. De primer, es fa una **inspiració** i acte seguit, una **expiració**; i la successió s'ha d'anar repetint indefinidament, sense descuidar-se'n. És molt senzill: de tot ja se n'ocupen els **centres respiratoris**, localitzats a la part **medul·lar** del tronc encefàlic, que ajudats pels **quimiorceptors** carotidis i centrals emeten uns impulsos que, a través de la **medul·la** espinal i els nervis, provoquen la contracció dels **músculs** intercostals i del diafragma, amb la qual cosa es produeix una **pressió** pleural negativa, i ja està, ja tenim una inspiració.

Un foraster, quan va saber que si un prefix o una forma prefixada se segueixen d'una paraula començada en *erra*, nosaltres **no dupliquem mai la erra** i escrivim **quimiorceptor** o suprarenal o bilirubina o arítmia, va sortir amb allò de l'esperit de formiga estalviadora dels catalans. Però no va saber què dir quan s'adonà que **medul·la** i al·lèrgia i cèl·lula i pol·lució —per raons etimològiques— duen una magnífica *ela* geminada; i se n'anà amb la cua entre cames quan va veure que **pressió** i, és clar, impressió, repressió, compressió, etcètera, i professor i cissura i classificació i comissura —també per fidelitat a l'ètim— són mots amb una agermanada parella d'esses.

Sort que el foraster no va arribar a saber que algunes persones que ho haurien de tenir molt clar, encara confonen múscul i muscle.

**Múscul** és un òrgan carnos que, amb la seva contractilitat, produeix o contraresta els moviments; tant si és situat entre les costelles com al tou de la cama com a les vies respiratòries.

**Muscle** és, en canvi, la part superior i lateral de l'espatlla, on comença el braç.

Ha quedat ben clar, sembla, que en condicions normals la realització de la inspiració no ofereix cap greu problema; doncs l'expiració, per sorprenent que resulti, encara és d'execució més senzilla. Inspiració-expiració, inspiració-expiració i així sense parar, i només caldrà comptar el nombre de vegades que durant un minut es repeteix el procés per poder enunciar la **freqüència respiratòria** que, quan és lenta o massa ràpida, dóna lloc als termes **bradipnea** o **taquipnea**.

Ara, com que la curiositat dels científics no té límits, han estat ideades les **proves funcionals** i ha calgut donar un nom a cadascuna de les fraccions del contingut aeri dels pulmons i acompanyar-lo de la corresponent sigla.

En alguns camps –el de la bioquímica és l'exemple més formal– han estat presos uns acords internacionals que unifiquen les sigles. Imaginem quin galimaties es produiria si **RNA** fos, en les llengües llatines, ARN i per als alemanys RNS (*Ribonukleinsäure*), si **ATP** (la trifosfoa- neurina) fos, aquí, TFA, i **DNA** (l'àcid desoxiribonucleic) fos ADN, mentre **NAD** (el dinucleòtid de nicotina i adenina) fos DNA. Ara, per a les locucions formades per mots comuns la recomanació és de construir les sigles amb les inicials autòctones. L'exemple més actual és el de la sigla SIDA, entre nosaltres unànimement acceptada.

En conseqüència, la **capacitat pulmonar total** serà representada per les inicials **CPT**, i les parts que la integren –la **capacitat vital** i el **volum residual**– per **CV** i **VR**, respectivament. A les fraccions que constitueixen la capacitat

vital –**volum inspiratori** i **volum de reserva expiratori**– corresponen les sigles **VI** i **VRE**, i a la **capacitat de reserva funcional** –suma del volum de reserva expiratori i el volum residual– la sigla **CRF**. Finalment, les sigles dels components del volum inspiratori –**volum corrent** i **volum de reserva inspiratori**– són, respectivament, **VC** i **VRI**.

Aquesta conducta –la de confegir les sigles de les expressions de llenguatge comú amb les inicials pròpies– és carregada de bon sentit. El mateix bon sentit que demostra **un text que no fa abús de les sigles**, que pot ésser llegit amb comoditat i no com si es tractés de desxifrar un jeroglífic.

Si convé de **mesurar** aquest seguit de volums, només cal disposar d'un **espiròmetre**, un tipus de gasòmetre que els **mesura** tots, àdhuc els volums que resulten d'una expiració o d'una inspiració **forçades**. Aquests **mesuraments** permeten de calcular el **flux** expiratori i el **flux** inspiratori i aquests **fluxos** –expressats en litres per minut, **l/min**– són representats gràficament en unes **corbes de flux**.

Potser sí que incloure en un mateix paràgraf l'infinitiu **mesurar**, el present d'indicatiu **mesura** i el substantiu **mesurament** és un pecat de reiteració; però no hi ha més remei: caldrà ésser reiteratiu mentre tantes vegades encara s'observi l'ús del verb inexistent «medir» i del substantiu inexistent «medició».

Resulta que sí, que el plural de **flux** és **fluxos**. S'esdevé el mateix que amb reflex, complex i annex que fan el plural afegint -os, amb la qual cosa s'obtenen uns catalaníssims reflexos, complexos i annexos.

Després, encara és estudiada la **distensibilitat** –o **adaptabilitat**– del teixit pulmonar, la mesura de la qual –la **compliança**– s'obté observant l'augment de volum que, per distensió, experimenta el pulmó obeint a un determinat augment de pressió; i és estudiada l'**elasticitat** del teixit pulmonar –la

capacitat de recuperar la seva disposició, les seves **dimensions** i la seva forma normals en desaparèixer les forces que el comprimen o distenien. El valor d'aquesta elasticitat –invers al de compliança– és l'**elastància**.

Hi ha fenòmens que no s'acaben d'entendre, com ara que, bo i disposant de possibilitats genuïnes per a expressar un concepte, una part de la població s'hagi enamorat d'un mot inexistent, d'un mot que no és en cap dels nostres diccionaris: tan clar, entenedor i correcte com és referir-se a la **mida** –o a les **mides**– d'un objecte, o a les seves **dimensions** o a la seva **grandària**, i a cada moment –estès com una taca d'oli i dit sense rubor– se sent el barbarisme «tamany».

I no cal dir amb quina atenció són estudiats els gasos de la sang. La **gasmètria** és practicada amb el pacient en repòs o després d'exercicis diversos i dels valors del  $PO_2$  i del  $PCO_2$  neixen termes com ara **hipoxèmia**, **normocàpnia**, **hipercàpnia** o **hipocàpnia**.

Aquests mots tenen significats no tan sols diferents sinó, en algun cas, ben oposats; però tenen una característica comuna, la de pertànyer al grup de les **paraules esdrúixoles**, aquelles en què la síl·laba tònica és l'antepenúltima. I –tothom ho sap– les paraules esdrúixoles **s'han d'accentuar sense excepció**.

Per a aquests mots, l'explicació del pas de la categoria plana castellana a l'esdrúixola catalana és ben senzilla: en català, ni el grup vocàlic **ia** ni el grup **ie** no formen diftong. **Hipoxèmia**, doncs, i també **hipoxèmies**. I que ni una amnèsia puntual ni les amnèsies globalitzadores no s'ho enduguin mai de les atrafegades memòries.

Només cal tenir parents a fora, a Masquefa posem per cas. Tothom que es troba en aquesta situació i té intenció de fer-los una visita, sap que és possible d'arribar-s'hi agafant el tren o fent un tros d'autopista i després prenent la comarcal que va de Martorell a Capellades o –i de vegades sort n'hi ha– recurrent trams d'un antic camí carreter, entre vinyes.

I si en comptes de Masquefa volem anar a la Poble de Mafumet o necessitem d'establir una orientació diagnòstica, els camins que ens hi poden aproximar també són diversos, uns de nous i fins i tot novíssims i uns d'antics –entre vinyes i entre paciències– que poden ésser una gran ajuda i que no és bo d'oblidar. O millor: que sempre són una gran ajuda i llur oblit pot arribar a ésser lamentable.

L'aproximació –en el nostre cas– ha de començar inexcusablement pel camí de l'**anamnesi**. D'entre els camins possibles, les preguntes, les respostes, el diàleg, seran el primer camí a prendre; primer, tant per antiguitat com per importància. Per aquest vell camí –entre paciències– s'arriba al coneixement del pacient, dels seus hàbits, de les seves ocupacions i s'arriba a la possessió del **síntoma** que servirà de guia. Aquella **tos** que fa temps que dura: **àfona** o **emetitzant** o **de gos** o **metàl·lica** o **productiva** o **seca**; aquella **dispnea** que tant preocupa: **expiratòria** o **inspiratòria**, **anhelosa** o **sospirosa**, **nocturna** amb **ortopnea**, o **paroxismal** o **d'esforç**; o aquell **dolor** o aquelles **sibilàncies** que fan que al metro la gent et miri amb commiseració. O aquella alarmant **hemoptisi**.

Les llengües, en molts dels seus aspectes, són convencionals; això sí, amb unes convencions normativitzades amb subjecció a unes regles estables. Per exemple, la forma sufixada **-pnea** derivada del mot grec



*pnoê* (respiració) és mantinguda, en català, en la seva integritat tant si el prefix que l'antecedeix és *taqui-*, com si és *poli-*, com si és *orto-*, com si es dis-, i per això escrivim **taquipnea**, **polipnea**, **ortopnea** i **dispnea**. Si d'altres llengües no ho fan així, potser tenen les seves raons.

I l'anamnesi, a més, ens parlarà de símptomes acompanyants: l'**astènia** i l'**anorèxia** –tots dos amb un accent ben visible–, la **pèrdua de pes**, la **febrícula** i és possible que encara algun altre.

Tan segur com un camí ral, un altre dels eficaços antics camins que, pas a pas, ens acosta a la solució del misteri diagnòstic és l'exploració física; un camí que avui dia potser és corregut amb massa presses.

Només la **inspecció** ja ens fa veure detalls a l'engròs: el **tòrax astènic** o **fusiforme**, el **tòrax de bóta** o **globulós** propi de l'**emfisema**, el **tòrax de sabater**, el **de quilla** o el **d'embut**.

Els diferents tipus de tòrax ens permeten de fer, a més de deduccions semiològiques, la propaganda de la preposició **de**. En català, la **preposició de les locucions adjectivals és la preposició de**, tant és que la locució indiqui la qualitat, com la constitució, com la pertinença o la finalitat o la semblança. I si la veu popular parla d'un nas de patata o d'un nas de ganxo i d'una camisa de fil o d'una camisa de quadres, sense cap excepció hem de parlar del **nas de sella** i de l'**esclerosi de plaques**. I, és clar, del **tòrax de bóta**, del **de sabater**, del **de quilla** i del **d'embut**.

Però, tornem a l'enriquidor camí de l'exploració física. Segurament no cal seguir, un per un, els consells que donava un dels grans mestres de la pneumologia catalana, Joan Freixas i Freixas, l'any 1932 en ocasió del Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana. En una ponència sobre els signes físics que proporcionen la **palpació**, la **percussió** i l'**auscultació** de l'aparell respiratori n'indicava una quarantena, alguns de ben vigents i d'altres que

potser cap especialista ja no busca: el **buf tubàric** i el **buf amfòric**, el **frec pleural** i el **frec amb crepitació**, les **raneres crepitants**, les **ronques** i les **seques**, les **consonants** i les **sibilants**, el **timpanisme** i la **matitat**, i encara l'**skodisme** i l'**amforisme**, la **pectorilòquia** i la **pectorilòquia àfona**, l'**egofonia** i la **broncofonia** i –per no allargar més la llista– el **dring metàl·lic** i la **sucussió hipocràtica**.

És cert que els mitjans actuals de diagnòstic fan innecessària la meticulositat del mestre Freixas i Freixas, però també és cert que l'exploració física del pacient respiratori continua essent una rica font d'informació i que cal continuar tenint-la ben present. Com també cal tenir ben present que els mots **buf** i **frec** fa segles que viuen en aquest país i han demostrat a bastament que expressen de manera satisfactòria el corresponent concepte; i que no s'hi val de substituir-los.

Com també cal tenir present que el català –repetidament– manifesta la seva fidelitat a l'etimologia i, a semblança de les àmfores gregues, quan ha de fer ús del mot –com a substantiu o en la seva forma adjectival **amfòric**– recorre a la lletra **ema**.

Finalment –només faltaria– la mirada s'ha de dirigir, amb una atenció extrema, vers els camins diagnòstics més o menys nous, tots aquells que farien rodar el cap als mestres de principis de segle. Són molt nombrosos; alguns tenen aplicació també en altres camps de la patologia i alguns són mètodes específics de l'exploració pneumològica.

És clar, la primera tècnica que cal citar és la **radiologia** convencional –la **radiografia** i la **radioscòpia**, amb les **projeccions** frontal, lateral i obliqua–; després la **radiologia amb contrast** –la **broncografia** i l'**angiografia**–, la tomografia i la **tomografia axial computada (TAC)**, l'**escàner**, la **gam-magrafia**, l'**ecografia**, la **ressonància nuclear magnètica** i encara d'altres. Són mètodes de tècnica depurada, la quantitat total de les quals segurament no ha estat calculada.

És una sort que per aconseguir aquestes depurades tècniques no hagi

estat necessària una depuradora i que, si algú en vol calcular la quantitat, no calgui recórrer a una calculadora. Si no fos així, potser cauríem en la temptació de parlar de tècniques «depuradoritzades» i de quantitats «calculadoritzades», i els oients es farien un tip de riure.

El resultat d'haver-se servit d'una **computadora** no pot rebre cap més qualificatiu que l'arrelat i vàlid adjectiu **computat** o **computada**. Si no volem provocar la hilaritat, deixem-nos de «computadoritzades» o –encara pitjor– de «computeritzades», monstre adjectival d'aparença catalana nascut d'un mot anglès.

I després vénen les tècniques d'**endoscòpia**, practicades cadascuna amb un **endoscopi** adaptat a les necessitats particulars: **mediastinoscòpia**, **toracoscòpia**, **pleuroscòpia**, **bronscòpia** –efectuada, és clar, amb un **bronscòpi**, bo i demanant excuses per una insistència que seria del tot innecessària si no fos que algunes persones de gran voracitat s'entossudeixen a menjar-se la i final d'aquests aparells. La **fibroscòpia**, en rigor, és també una endoscòpia i només cal un **fibroscopi** especial –el **broncofibroscopi**– perquè l'especialista, en el curs de la **broncofibroscòpia**, pugui passejar-se per l'interior de l'arbre bronquial.

Molt lluny de les endoscòpies en el camp exploratori però molt a prop en el morfològic gramatical, hi ha la **microscòpia** –del tipus que sigui, de la simple a la **microscòpia electrònica**–, sempre accentuada com li correspon per la seva categoria de mot esdrúixol, i hi ha l'elemental però imprescindible **negatoscopi**, acabat amb una elemental però imprescindible lletra i.

I el repertori de mètodes diagnòstics continua, des d'uns d'una certa agressivitat (la **biòpsia pulmonar**, **bronquial** o **pleural**, o la **toracocentesi** que hom practica per tal d'obtenir líquid d'un **embassament pleural** consegüent a un **vessament** produït per **transsudació** o per **exsudació** dels **fulls pleurals**) fins a mètodes més suaus –i no per això menys útils– com poden ésser la **prova de la tuberculina** (la **intradermoreacció** de Mantoux,

l'escarificació o la **prova del pegat**), altres **proves cutànies de sensibilitat** (a **al·lèrgogens** diversos, efectuades preferentment mitjançant la **prova del pic**, anglès *prick test*), els estudis immunològics (l'**immunoassaig**, l'examen de les **immunoglobulines**, la **immunofluorescència**) i les incomptables **anàlisis de laboratori**, sobretot les d'**esput** que –en el cas d'un malalt presumiblement **bacil·lífer**– consistiran primordialment en la recerca de bacils, l'anomenada **bacil·loscòpia**.

Molt sovint i en camps diversos, la situació real no coincideix amb la situació desitjable. Pel que fa al paràgraf anterior, la situació desitjable fóra que no causessin cap estranyesa els comentaris següents:

- que el mot preferible **embassament** pot ésser substituït –si es vol– pel terme **vessament**, tot i que aquest té més pròpiament el sentit d'**acció de vessar** i, en general, la intenció del patòleg és de referir-se al **resultat** del vessament, al líquid embassat;
- que si una «**sudació**» es produeix a través de quelcom (**trans-**) o a partir de quelcom (**ex-**), ni la bulímia més impetuosa no ens dóna dret a menjar-nos esses i, per això, transsudació i exsudació;
- que si amb la forma prefixada **al·lèrgo-** i sufixos diversos formem mots tan indiscutits com **al·lèrgologia**, **al·lèrgometria**, **al·lèrgosi** o **al·lèrgodèrmia**, hem de dir sense cap excusa **al·lèrgogen**, **al·lèrgogens** i deixar-nos d'«al·lèrgen» que no vol dir res, absolutament res. (Una cosa que genera «al·lèr-»?)
- que la **ela geminada** no és cap caprici sinó una manifestació de la proverbial fidelitat del català (i del francès, l'italià, l'anglès i l'alemany, per exemple). Així, si **bacil** prové del llatí *bacillus*, els mots derivats de bacil –**bacil·lar**, **bacil·lífer**, **bacil·lèmia**, **bacil·lúria**, **bacil·loscòpia**, etcètera– donaran fe de llur origen amb una indispensable **ela geminada**.

## UNA CLASSIFICACIÓ INSÒLITA

És una de les dèries humanes més arrelades: els elements integrants d'un conjunt –tant si es vol, com si no es vol– han d'ésser classificats. Els passatgers d'un vaixell, per exemple, encara que tots vagin a Mallorca; o els núvols –poc s'ho pensen– que passen pausadament molt per damunt dels nostres caps.

Els criteris aplicats en l'establiment d'una classificació poden ésser múltiples; una classificació de malalties, per exemple, pot obeir a criteris d'afinitat anatòmica, patogènica, etiològica, epidemiològica, terapèutica, pronòstica o, fins i tot, a criteris de costos.

Ara, com que les classificacions elaborades per una escola que no és la pròpia tenen –sempre, inevitablement– un defecte o altre, les malalties –o les flors de la muntanya o les obres del pensament filosòfic o les begudes alcohòliques– també poden ésser ordenades –amb la intenció de fugir de controvèrsies– alfabèticament, de la A a la Z.

Allò que no és gaire vist –i per aquest motiu pot ésser qualificat d'insòlit– és el procediment de classificar uns elements o unes entitats –en el nostre cas, les malalties de l'aparell respiratori– per la terminació de llurs noms: malalties o processos acabats en -itis, acabats en -osi, en -èctasi, en -tòrax, en -oma i després –no podia ésser altrament– un calaix de sastre.

El sufix **-itis** dona gust: és diàfan, és inequívoc, és un sufix d'una formalitat exemplar. Les paraules que el duen designen sempre, invariablement, una **inflamació** i –de tan sabut– gairebé no caldria ni mencionar-ho. Integren la família els mots **traqueïtis**, **bronquitis**, **bronquiolitis**, **pneumonitis**,

**alveolitis, pleuritis** i els parents més llunyans **adenitis, limfangitis, neuritis, radiculitis, osteïtis, òsteo-condritis**, entre d'altres.

Fent ús de l'expressió d'un famós optimista, és oportú de dir «cap problema». Sobretot si hom té present:

- que **traqueïtis** i **osteïtis** llueixen una equilibrada **dièresi** que adverteix del trencament d'un diftong;
- que **limfangitis** i, és clar, limfa, limfòcit, limfàtic, limfoma, etcètera –per raons etimològiques– s'escriuen amb una ben assentada ema;
- i que en **òsteo-condritis** –mot compost que podria ésser substituït per dos mots units per la conjunció **i**, osteïtis i condritis– un aclaridor **guionet** denota el doble significat del terme, i –sens falta– el primer component –com si fos un mot independent– ha d'obeir les regles d'accentuació.

El sufix **-osi** és del tot una altra cosa. A diferència del sufix **-itis, -osi** és una partícula gens precisa: **denota procés, condició o estat**, especialment si és anormal o patològic, i sovint indica que el procés és de **natura degenerativa**. A més, així com **-itis** té invariablement com a companya una forma prefixada corresponent a una estructura anatòmica, **-osi** pot acompanyar una referència anatòmica (nefrosi), una de química (alcalosi), una d'histològica (fibrosi), una de posició espacial (cifosi), una de cromàtica (cianosi), una de mental (psicosi) o una mig numèrica i mig citològica (leucocitosi).

És natural que una partícula amb aquesta polivalència formi part d'una llarga llista de mots i, és clar, d'una llarga llista de processos respiratoris: tota aquella família de la **pneumoconiosi, antracosi, asbestosi, beril·liosi, bisinosi, siderosi, silicosi**; la **fibrosi** quística o **mucoviscidosi**, l'**aspergil·losi**, l'**hemosiderosi**, la **histiocitosi**, la **psitacosi**, l'**alcalosi** metabòlica i –visible sobretot als llavis i al blanc de les ungles– la **cianosi**, que pot ésser només qüestió de fred o indica que van mal dades.

En canvi, les coses no poden anar millor si hom té ben clar que **el singular de tots aquests mots acaba en i**, que la lletra essa l'hem de guardar per als plurals. Tret del cas que diverses esclerosis s'hagin instal·lat per l'organisme, no és gens difícil de recordar aquest detall.

Ben al contrari del que s'esdevé amb la derivació adjectival, tan sovint subjecta a vacil·lacions. Unànimement diem **cianòtic, fibròtic, cirròtic, nefròtic**; molt bé. Igualment hem de dir **silicòtic, antracòtic, hemosideròtic, psitacòtic o alcalòtic**; **la derivació adjectival del sufix -osi es fa amb el pas a -òtic** i només són excusats de no fer-la així els malalts de tuberculosi.

Hi ha persones de natural malpensat que creuen que moltes de les regles gramaticals són degudes a unes pèrfides ganes de fer la guitza; i van errades. En uns casos, les coses són com són perquè l'evolució de la llengua les ha fet així; en d'altres, és el respecte a l'origen dels mots la raó que els ha configurat. Tot plegat ben senzill i no cal caure en èxtasi. Mot –dit de passada– provinent del grec *ékstasis*, que significa embadaliment.

No cal extasiar-se si descobrim que **èctasi** prové del mot grec *ékstasis*, que significa eixamplament i que té una primera síl·laba sonorament tònica i que no té cap alfa final, ni amagada en un raconet. Tampoc no cal extasiar-se si descobrim que **estasi** prové del mot grec *stásis*, que significa aturada i que té com a síl·laba tònica la de la **a**. Per aquestes raons, els mots catalans **èctasi** i **estasi** són, respectivament, esdrúixol i pla.

A més, la paraula **èctasi**, sense ni modificar-la, s'ha pres com a element sufixat quan ha calgut batejar un eixamplament bronquial –la **bronquièctasi**– o un eixamplament o una expansió imperfectes –l'**atelèctasi**–, que de tan imperfecte s'arriba a fer sinònim de **col·lapse**.

A l'hora de fer la derivació adjectival d'aquests mots, les persones responsables –que ni eren preses de cap transport extàtic ni eren subjectes d'una estàtica capacitat de discerniment– no van dubtar ni un segon

a decidir que els únics adjectius correctes havien d'ésser **bronquiectàtic**, **bronquiectàtica** i **atelectàtic**, **atelectàtica**. Les persones responsables –se sap de molt bona font– no esperen que se'ls distingeixi amb una extàtica admiració, només voldrien que fossin vençudes estàtiques actituds d'inèrcia i que els adjectius mencionats fluïssin en els parlars habituals.

El cas d'èctasi, aquest fet de la doble funció d'un terme –com a substantiu i com a element sufixat–, no és únic: passa el mateix amb la paraula **tòrax**.

Tòrax és el continent de l'aparell respiratori que omple aquestes pàgines però, a més, en qualitat de sufix indica que és a la cavitat pleural on s'ha produït la presència d'aire, de sang, de serositat, de pus o de quil, en unes paraules tan explícites com **pneumotòrax**, **hemotòrax**, **hidrotòrax**, **piotòrax** i **quilotòrax**.

Una altra poderosa raó que concedeix permís de circulació a les paraules és l'ús, quan és general, quan és arrelat i quan no és resultat d'un vicí mimètic. Pompeu Fabra ho comentava en relació amb el mot **quist**, en el qual era acceptada –per la força de l'ús– la transcripció de la lletra kappa grega per una cu, en comptes d'una ce com correspon davant de les vocals **e** i **i**.

Així mateix –per la força de l'ús– és acceptat el mot **pneumotòrax**, clarament erroni perquè, si és l'aire el contingut de la cavitat pleural, s'hauria de parlar de **pneumatotòrax**.

El cas de la paraula **pneumotòrax** és excepcional: en aquelles superades èpoques de les freqüents tuberculosi cavitàries, el mot era tan popular que havia donat lloc al terme col·loquial «el pneumo». En una conversa de tramvia, per exemple, era possible de sentir frases com ara «Mira, demà no puc, que he d'anar a fer-me el pneumo». I qui ho deia es podia considerar afortunat si s'escapava de la **toracoplàstia**, la «plàstia» que deien.

Ara, res del que passa amb l'aire a la pleura no s'esdevé –en el camp terminològic– quan l'aire és al mediastí o al peritoneu o és introduït als



ventricles cerebrals. Disposats a designar les coses amb tota la propietat del món, no ha de costar gens –en els exemples citats– de parlar de **pneumatomediastí**, de **pneumatoperitoneu** i de **pneumatoventiculografia**. Aferrats a la forma prefixada pneumo-, pot succeir que alguna orel·la rigorosa pensi que ens estem referint a un pulmó herniat fins a la cavitat abdominal o introduït en la intimitat dels hemisferis cerebrals.

La terminació **-oma** és pròpia d'uns mots que no presenten cap tipus de dificultat; i tantes que en presenten els tumors, els processos designats amb aquests mots! Els tumors bronquials o pulmonars, **carcinoma**, **adenocarcinoma**, **adenoma**, **limfoma**, **sarcoma**, **hamartoma**, els primaris i els resultants d'alguna **metàstasi**, els solitaris i els multifocals –aquells que donen la típica **imatge radiològica d'avarament de globus** o, si es vol, **d'enlairament de globus**–, els benignes i els malignes.

En qualsevol discurs sobre tumors és inevitable que apareguin les paraules **neoplàsia** i **metàstasi**; i que apareguin els corresponents adjectius.

Ni les arts, ni els terrissaires de Breda, ni la química industrial, ni les mestresses de casa han tingut cap dubte a l'hora d'adjectivar el conjunt format pel dibuix, la pintura i l'escultura, les matèries modelables –com ara l'argila–, uns composts orgànics polimèrics o les bosses del supermercat: l'adjectiu és **plàstic**, **plàstica**, **plàstics**, **plàstiques**.

Del verb grec *plássô*, que significa formar, han nascut aquests adjectius, tan encertats, tan adequats per a qualificar les arts de les formes i els materials que adopten la forma que la voluntat de l'home els imposa.

I com que **neoplàsia** vol dir nova formació –i **metaplàsia** transformació i **anaplàsia** formació regressiva–, mots que amb prefixos diversos coincideixen en una terminació procedent també del verb *plássô*, el nostre únic adjectiu ha de concordar amb el dels terrissaires de Breda: **neoplàstic**, **metaplàstic**, **anaplàstic**.

I tant de bo que la terapèutica **antineoplàstica** resolgui aviat tots els processos **neoplàstics**.

Amb **metàstasi** passa una cosa semblant: hi ha una certa tirada per una-adjectivació incorrecta. Si d'estasi n'hem derivat l'adjectiu estàtic, del compost metàstasi (meta- canvi de condició i -stasi repòs) només és possible de derivar-ne **metastàtic**. Com del repòs de líquids circulants que es pot originar en zones situades en plans inferiors, que n'hem de dir **hipostàtic** i mirar, de seguida, de posar-hi remei.

Que la penúltima lletra de la paraula **edema** –és igual que sigui pulmonar, com que sigui **mal-leolar** o cerebral o **d'esclavina**– és una sonora ema manifestament bilabial oclusiva, és un fet que no dubta ningú, per poc de lletra que se sàpiga.

**Empiema** no en té prou amb una ema i n'empra dues: la penúltima i la segona. I també ho sap tothom.

En canvi, en la paraula **emfisema** i pel que fa a la lletra que ocupa el segon lloc, les coses ja no són tan senzilles. Una llengua no pas massa allunyada s'ha inclinat per la comoditat fonètica i d'altres –el català entre elles– han optat per la fidelitat etimològica i, per aquest motiu, escriuen *Emphysem* l'alemany i *emphysème* el francès, per exemple, i **emfisema** el català, com un homenatge al mot grec originari *emphysâô*, que vol dir bufar, inflar.

De passada cal dir que d'emfisemes n'hi ha de tipus diversos, un dels quals –escollit com a mostra– és l'**emfisema ampul·lar**, on els septes interalveolars s'arriben a desestructurar i es formen **dilatacions cístiques** que reben el nom d'**ampul·les emfisematoses**.

\*

Si aquest recull no dediqués uns comentaris específics a la **tuberculosi** i a les **pneumònies**, de segur que qualsevol persona –que encara en queden– observant de les bones maneres, ho consideraria una desatenció greu.

La **tuberculosi** havia arribat a ocupar la quasi totalitat de les hores dels pneumòlegs, els quals, per aquesta dedicació preferent, eren anomenats **tisiòlegs**. Fins que amb l'aparició de l'estreptomicina i la isoniazida i, per acabar-ho d'arreglar, de la rifampicina i l'etambutol, el panorama canvià i, sortosament, ja ningú no parla de la pesta blanca. I els antics sanatoris han estat convertits en instal·lacions hoteleres.

Aquest memorable fet no ha deslliurat cap professional de la necessitat de parlar –una o moltes vegades– de la **limfadenopatia hilar** o de les **adenopaties cervicals**, que antigament arribaven sovint a **caseïficar-se**, és a dir, per un procés de **necrosi tissular** –la **caseïficació**– els teixits es transformaven en **casi**.

Però és que, a més d'aquesta **evolució caseosa**, encara cal parlar de la **disseminació hematogènica**, productora de la **tuberculosi miliar**, de les meningitis tuberculosos i de mil estropicis més. I encara cal parlar de la **pleuritis sero-fibrinosa**.

I de tota aquesta patologia –encara que d'una **morbilitat** molt menor que anys enrera– cal parlar-ne amb una indispensable correcció:

- la inflamació d'un dels ganglis de l'**hil** és –per descomptat– una **adenitis hilar**;
- la **caseïficació**, sempre, absolutament sempre, té lloc amb **dièresi**;
- de la mateixa manera que ningú no parla de l'«*oleum*» de Borges, no s'hauria de parlar del *caseum*. És molt millor de llevar-li la vanitat de mot científic, i deixar-lo amb la genuïna i noble simplicitat de **casi**;
- el sufix **-gen** serveix per a indicar «que genera», «que dóna lloc a» i el sufix «**-gènic**», en canvi, indica «generat per», «generat a través de» o «generat mitjançant». Per això diem que el tabac és cancerígen o que una medicació és iatrogènica. I com que una **disseminació** no genera sang, sinó que és produïda a través de la sang, per això diem que és **hematogènica**.

Els òrgans hematopoètics sí que són hematògens; només faltaria.

Les **pneumònies** i les **bronco-pneumònies** han deixat tot el món sanitari amb un pam de nas: semblava que amb l'aparició dels antibiòtics havien de deixar-nos tranquils i, per contra, cada dia n'apareixen noves formes i en són descrites d'inèdites etiologies.

Les diferents localitzacions ja eren descrites pels pioners de l'especialitat: **pneumònia apical, central, cortical, segmentària, lobar o lobular, intersticial, hipostàtica.**

Amb les etiologies la qüestió ja canvia: al costat de la pneumònia **pneumocòccica**, hi ha l'**estafilocòccica**, l'**estreptocòccica** i, després, la pneumònia per **hemòfils**, per **klebsiella**, per **micoplasma**, per **fongs**, per **pneumocistis**, per **rickètsia**, per **virus** i, quan semblava que els temps eren relativament pacífics, la **malaltia del legionari** –al cap i a la fi, una pneumònia– ve a enterbolir el panorama.

Pel que fa a la col·lecció de pneumònies, no ha d'estranyar gens ni mica que:

- les pneumònies bacterianes produïdes per un **bacteri** de forma **cocccàcia** –anomenats així per la forma de granet esfèric, de *kókkos* que diria Hipòcrates o de *coccus* que diria Galè– conservin sempre la **ce geminada**, pneumocòccica, estafilocòccica, etcètera;
- ni ha d'estranyar que una pneumònia produïda per virus sigui dita **pneumònia vírica**, encara que els anglesos en diguin *viral*. També quan fan una recomanació, diuen *please*, i nosaltres sempre hem dit sí us plau.

Sí us plau, feu servir ben convençuts l'adjectiu **víric, vírica**.

I ara donem una ullada al calaix de sastre. Que ningú no cregui que només

hi ha minúcies: hi ha, per començar, la **pleuresia** i hi ha l'**abscess pulmonar**, un dels **abscessos** que amb l'antibioteràpia adequada, instaurada precoçment, i un **drenatge** ben fet pot arribar a resoldre's satisfactòriament. I hi ha l'**embolisme pulmonar**, culpable de l'**infart de pulmó**.

Després, repetidament, gairebé fins a l'excés, hi trobem la **malaltia pulmonar obstructiva crònica**, amb vestit de sigla, un vestit format per peces diferents segons la llengua de l'observador. Cal deixar ben clar que si l'observador és català la sigla només pot ésser **MPOC**.

En alguns casos, si el calaix de sastre acaba d'arribar d'un país anglosaxó, ens sorprendrà de trobar-hi un estrany *distress*, seguit de les precisions «respiratori de l'adult» i «respiratori del nadó». Si hom fa les consultes oportunes, amb facilitat aclareix que el mot misteriós significa, ni més ni menys, situació angoixosa, de gravetat accentuada, exactament el mateix que l'expressió mot català **destret**. Per això, tots els calaixos establerts entre nosaltres contenen –i tothom ho entén– el **destret respiratori de l'adult** i el **destret respiratori del nadó**.

I finalment, impertinent, rebel, problemàtica, hi trobem l'**asma**: amb el **bronicospasme**, la contracció espasmòdica dels músculs bronquials. Tant se val: **extrínseca** o **intrínseca**, **essencial**, **emfisematosa**, **ocupacional**, **nerviosa**, **al·lèrgica**, **reflexa**, tant se val, sempre amb la **dispnea**, la **tos**, les **raneres**, l'**ofec**, l'**opressió pectoral**. I encara, en un racó, l'**asma del fenc**, que vol passar desapercebuda i es fa dir **febre del fenc**.

El millor que es pot fer és tancar el calaix i si alguna malaltia no ha entrat en aquesta relació, que dispensi.

Com si fos un dels saltimbanquis que el Tiepolo ens deixà als sostres del Palau Rezzonico de Venècia, Denis Diderot ens deixà al mig del segle XVIII el divertidíssim Jacques el fatalista, que encara avui és un galant trempat minyó. Diderot explica que Jacques, a cada moment, deia que «tot el bo i el dolent que ens passa aquí baix està escrit allà dalt.»

Amb els mitjans que tenim al nostre abast es fa difícil de comprovar si l'afirmació és certa; ara, si ho és, allà dalt hi deu està escrit que, un temps, els malalts d'afeccions guaribles avui dia, morissin indefectiblement; i hi deu estar escrit que, sense parar, els esforços de la recerca aconseguissin i vagin aconseguint més i més remeis eficaços. Confiem que hi estigui escrita també la pròxima solució de tants i tants problemes que encara ens afligeixen. Confiem-ho, però –mentrestant– que la recerca no afluixi els esforços.

Uns esforços que –no podia ésser altrament– els homes de ciència han mantingut des del primer dia. És clar que hi ha exemples molt més reculats, però una demostració triada a l'atzar és el Tractat de les afeccions del cos humà del mestre de València Miquel Vilar, de 1656, d'uns cent anys abans que les dites de Jacques el fatalista. El Tractat dedica sis capítols a les malalties respiratòries: la dispnea i l'asma, la peripneumònia, la pleuritis, l'esput sanguinolent, l'empiema i la tisi, i cada capítol reserva una part important al tractament. «*De curatione asthmatis*», «*De curatione peripneumoniae*», «*De curatione pleuritidis*», etcètera, són ben intencionades propostes resultants d'uns d'aquells esforços que dèiem, d'ahir, d'avui i de sempre.

Miquel Vilar ho tenia molt més clar que una gran part dels nostres contemporanis: el mot llatí *curatio*, del qual ha derivat l'equivalent català **curació**, indica tractament, assistència. **Curar** vol dir tenir cura i, en un sentit restringit, assistir un malalt, tractar una malaltia, un mal. Aquest és

també el significat de **cura** i de **curació**. És el que els francesos, des dels temps de la *Chanson de Roland*, diuen *soigner* i *soin*.

Si la **cura** –l'assistència, el tractament– dóna bons resultats, si el malalt ha estat ben **curat** –ben assistit, ben tractat–, tots celebrarem el **guariment**, la **guarició**. Que **guarir** és restituir la salut al malalt, és fer cessar una malaltia. És allò que els francesos sempre han dit *guérir*, *guérison*.

Sense defallir, curem amb decisió i procurem de guarir, però no vulguem contribuir a l'empobriment de la llengua que ja n'hi ha d'altres que se n'ocupen.

I amb la indefallent lluita contra la malaltia, com s'ha enriquit l'arsenal dels recursos terapèutics! Allò de les **pulmonies** que, amb sangoneres i ventoses, al cap de set dies caixa o faixa, és un mig oblidat record històric; i tot, en el transcurs d'un parell de generacions, que les sulfamides van començar a ésser emprades en terapèutica cap a l'any 1936 i la penicil·lina l'any 1941.

De la terapèutica medicamentosa, la revolució ha estat a càrrec dels **quimioteràpics** i els **antibiòtics**, sobretot des que s'ha aconseguit d'actuar enèrgicament sobre el **microorganisme** sense lesionar l'**hoste**.

La llista l'ha d'encapçalar, per mèrits, la **penicil·lina**, amb tots els respectes per a les **cefalosporines**, l'**eritromicina**, l'**ampicil·lina**, l'**amoxicil·lina** i una llarga sèrie.

Si l'analista que practica l'**antibiograma** és una persona afable i acurada, podem felicitar-lo per la inclusió d'una **ela geminada** a la **penicil·lina**, l'**ampicil·lina** i l'**amoxicil·lina** del dictamen. Que –sembla mentida– encara molts dictàmens se les descuiden.

És clar que hi ha els fàrmacs **mucolítics**, els **expectorants**, els **bèquics**, els **antitussígens** i encara d'altres, però un primer lloc d'aquest conjunt l'han d'ocupar els **broncodilatadors**: els **estimulants beta-adrenèrgics**, la

**teofil·lina**, els **anticolinèrgics** i els polivalents **corticosteroides** –si es vol dir complet– o **corticoides** –si es vol fer més curt.

Tant se val **corticosteroide** com **corticoide** per a donar pas a **glucocorticoide** i **mineralocorticoide**, amb la condició imperiosa de no suprimir la **e** final; que aquell sufix indicador de «semblant a» és **-oide**, sense excepcions. I si els anglesos el fan diferent i els ve de gust de dir **-oid**, què hi farem, també fan diferent la circulació i tranquil·lament van per l'esquerra.

Per a algunes afeccions respiratòries no cal entrar a la farmàcia; sembla mentida el gran nombre de situacions que se solucionen amb l'**aspiració de secrecions** o la **rentada bronco-alveolar** –per mitjà de la **instil·lació de sèrum fisiològic**– o el **drenatge de posició**, la **gimnàstica respiratòria** o la **fisioteràpia**, algunes vegades tan simple i alhora eficaç com amb la **pràctica del repic**.

Si comparem les solucions que dues llengües donen a una mateixa qüestió, constatem diferències certament curioses. El castellà, per a expressar l'acció d'un verb, mostra una marcada preferència per la forma masculina del participi passat: parlen de subjectes que «*lo mismo sirven para un barrido que para un fregado*», practiquen «*un lavado*», «*un vaciado*», «*un afeitado*», «*un tendido*», «*un planchado*» o «*un raspado*».

El català –més trobadoresc– opta preferentment per la forma femenina del participi passat i, als exemples castellans anteriors, fa correspondre **una escombrada**, **una fregada**, **una rentada**, **una buidada**, **una afeitada**, **una estesa**, **una planxada** o –fent ús de sufixos– un **raspament**. Els entesos en història de l'idioma diuen que el participi masculí no s'introduí al català –per a indicar l'acció d'un verb– fins al segle dinovè i, claríssimament, com a resultat d'un contagi.

En alguns casos, el català fa servir el participi passat masculí per a indicar no l'acció del verb sinó el resultat de l'acció: el **filtrat**, per exemple, és el resultat de la **filtració**.

I pel que fa a l'ús dels sufixos, el tema és llarg i serà molt sa de liquidar-lo amb uns exemples: a més del sufix **-ció**, fem servir el **-ment**



(despreniment és l'acció de desprendre), l'-**atge** (drenatge és l'acció de drenar), l'-**ança** (assegurança és l'acció d'assegurar), l'-**eig** (baladreig és l'acció de baladrear) i encara d'altres.

És un problema que afecta totes les llengües: si hom no procura de mantenir les formes pròpies i si hom no recorre, de tant en tant, al vell exercici de la traducció, els nobles parlars de la història acabaran substituïts per un informe poti-poti de can barrija-barreja.

L'expressiu mot anglès *clapping*, per exemple, no vol dir res més que picament insistent de mans i, casualment, un dels significats del mot català **repic** és exactament aquest.

Convertim en expulsiva una tos, facilitem l'expulsió de les secrecions bronquials i millorem la ventilació, tots –com un sol home– mitjançant la **maniobra del repic**, tustant repetidament el tòrax malalt.

I no tot acaba aquí: encara podem recórrer a la **terapèutica inhalatòria**, bé sigui l'**oxigenoteràpia**, bé siguin els **aerosols medicamentosos**; o a la **humectació** (o **humidificació**) ambiental i, si tan malament van les coses, queda el recurs de la **traqueostomia** o la **intubació** i la **respiració assistida** o **mecànica**, amb els sofisticats **ventiladors** o **respiradors**. Molt més simple és el material necessari per a efectuar la **toracocentesi** (o **pleurocentesi**): només cal una agulla amb el corresponent **mandrí**.

Finalment, la que de totes les mesures terapèutiques ve més costa per amunt: la **resecció quirúrgica**, l'**ablació** o **excisió** del pulmó o d'una part, la **pneumectomia** i la **lobectomia**, practicades després de realitzar –com a **abordatge quirúrgic**– l'**esternotomia** o la **toracotomia**. I no parlem de la **trasplantació** (o **trasplantament**) del pulmó. Hi ha qui diu, amb més raó que un sant, que la cirurgia és, moltes vegades, la confessió de les limitacions de la medicina, del seu fracàs.

Els esforços de molts, de pertot arreu, fan creure que la pneumectomia i la

lobectomia, un dia, seran un record històric. Que no es faci esperar massa, aquest dia.

---

*«Has obert un camí a la meva mesura,  
i a cada instant he de buscar l'estel del nord  
en la nit nostra, viva, però obscura.»*

*Màrius Torres  
Sanatori de Puig d'Olena, 1941,  
uns mesos abans de la seva mort*

## VOCABULARI CASTELLÀ-CATALÀ

<i>ablación</i>	ablació
<i>absceso</i>	abscess (pl. abscessos)
<i>ácino</i>	acin (pl. àcins)
<i>adenopatía</i>	adenopatia
<i>ahogo</i>	ofec
<i>alcalosis</i>	alcalosi
<i>alcalótico</i>	alcalòtic
<i>alergeno</i>	al·lèrgogen
<i>alergia</i>	al·lèrgia
<i>alergología</i>	al·lèrgologia
<i>alergosis</i>	al·lèrgosi
<i>alvéolo</i>	alvèol
<i>amoxicilina</i>	amoxicil·lina
<i>ampicilina</i>	ampicil·lina
<i>ampolla</i>	ampul·la
<i>análisis (masc.)</i>	anàlisi (fem.)
<i>anamnesis</i>	anamnesi
<i>anaplasia</i>	anaplàsia
<i>anfórico</i>	anfòric
<i>angiografía</i>	angiografia
<i>anillo</i>	anell
<i>anorexia</i>	anorèxia
<i>antígeno</i>	antigen
<i>antineoplásico</i>	antineoplàstic
<i>antitusígeno</i>	antitussigen
<i>antracosis</i>	antracosi
<i>antracótico</i>	antracòtic
<i>aparato</i>	aparell
<i>aracnoideo</i>	aracnoïdal
<i>aracnoides</i>	aracnoide
<i>árbol</i>	arbre
<i>aritenoides</i>	aritenoides

<i>asbestosis</i>	asbestosi
<i>aspergilosis</i>	aspergil·losi
<i>astenia</i>	astènia
<i>atelectasia</i>	atelectasi
<i>atmósfera</i>	atmosfera
<i>atragantarse</i>	ennuegar-se
<i>auscultación</i>	auscultació
<i>bacilemia</i>	bacil·lèmia
<i>bacilífero</i>	bacil·lífer
<i>baciloscopia</i>	bacil·loscòpia
<i>bacilúria</i>	bacil·lúria
<i>bacteria</i>	bacteri
<i>beriliosis</i>	beril·liosi
<i>biopsia</i>	biòpsia
<i>bisinosis</i>	bissinosi
<i>borde</i>	vora
<i>bradipnea</i>	bradipnea
<i>broncoespasmo</i>	broncospasme
<i>broncofibroscopio</i>	broncofibroscopi
<i>broncofonía</i>	broncofonia
<i>broncografía</i>	broncografia
<i>bronconeumonía</i>	bronco-pneumònia
<i>broncoscopia</i>	broncoscòpia
<i>broncoscopio</i>	broncoscopi
<i>bronquiectasia</i>	bronquièctasi
<i>bronquio</i>	bronqui
<i>bronquiolo</i>	bronquíol
<i>bulloso</i>	ampul·lar
<i>capacidad</i>	capacitat
<i>carbóno</i>	carboni
<i>carotídeo</i>	carotidi·lídia
<i>caseificación</i>	caseïficació
<i>caseum</i>	casi, càseum
<i>cavidad</i>	cavitat

<i>celda</i>	cel·la
<i>centro</i>	centre
<i>chimenea</i>	xemeneia
<i>cianosis</i>	cianosi
<i>cianótico</i>	cianòtic
<i>cifosis</i>	cifosi
<i>cirugía</i>	cirurgia
<i>cisura</i>	cissura
<i>colapso</i>	col·lapse
<i>colateral</i>	col·lateral
<i>contraste</i>	contrast
<i>corion</i>	cori
<i>cráneo</i>	crani
<i>cricoides</i>	cricoide
<i>cuneiforme</i>	cuneïforme
<i>cura</i>	cura
<i>curación</i>	guariment
<i>curar</i>	curar; guarir
<i>curva</i>	corba
<i>derrame</i>	embassament, vessament
<i>deslizar</i>	lliscar
<i>diagnosis</i>	diagnosi
<i>diagnóstico</i>	diagnòstic
<i>diseminación</i>	disseminació
<i>disnea</i>	dispnea
<i>drenaje</i>	drenatge
<i>ecografía</i>	ecografia
<i>ectasia, ectasis</i>	èctasi
<i>edema en esclavina</i>	edema d'esclavina
<i>egofonía</i>	egofonia
<i>embolismo</i>	embolisme
<i>emetizante</i>	emetitzant
<i>empiema</i>	empiema
<i>endoscopia</i>	endoscòpia

<i>endoscopio</i>	endoscopi
<i>enfermedad</i>	malaltia
<i>enfisema</i>	emfisema
<i>epiglotis</i>	epiglotis
<i>EPOC</i>	MPOC
<i>escoliosis</i>	escoliosi
<i>esfuerzo</i>	esforç
<i>expiración</i>	expiració
<i>expiratorio</i>	expiratori
<i>espirometría</i>	espirometria
<i>espirómetro</i>	espiròmetre
<i>espolón</i>	esperó
<i>esputo</i>	esput
<i>estafilocócico</i>	estafilocòccic
<i>estasis</i>	estasi
<i>estertor</i>	ranera
<i>estreptocócico</i>	estreptocòccic
<i>excisión</i>	excisió
<i>exudado</i>	exsudat
<i>febrícula</i>	febrícula
<i>fibroscopia</i>	fibroscòpia
<i>fibrosis</i>	fibrosi
<i>fibrótico</i>	fibròtic
<i>flujo</i>	flux (pl. fluxos)
<i>fosa</i>	fossa
<i>frecuencia</i>	freqüència
<i>gammagrafía</i>	gammagrafia
<i>gimnasia</i>	gimnàstica
<i>hematosis</i>	hematosi
<i>hemoptisis</i>	hemoptisi
<i>hemosiderosis</i>	hemosiderosi
<i>hemotórax</i>	hemotòrax
<i>heno</i>	fenc

<i>hidrotórax</i>	hidrotòrax
<i>hiliar</i>	hilar
<i>hilio</i>	hil
<i>hipercàpnia</i>	hipercàpnia
<i>hipocàpnia</i>	hipocàpnia
<i>hipostàtic</i>	hipostàtic
<i>hipoxemia</i>	hipoxèmia
<i>histiocitosis</i>	histiocitosi
<i>hoja parietal</i>	full parietal
<i>hoja visceral</i>	full visceral
<i>hombro</i>	muscle
<i>hongo</i>	fong
<i>hueso</i>	os (pl. ossos)
<i>huésped</i>	hoste
<i>imagen</i>	imatge
<i>infarto</i>	infart
<i>inmunoensayo</i>	immunoassaig
<i>immunofluorescencia</i>	immunofluorescència
<i>inmunoglobulina</i>	immunoglobulina
<i>inspiración</i>	inspiració
<i>inspiratorio</i>	inspiratori
<i>instilación</i>	instil·lació
<i>intercambio</i>	intercanvi, bescanvi
<i>intradermorreacción</i>	intradermoreacció
<i>inyección</i>	injecció
<i>laringe</i>	laringe, larinx
<i>lavado</i>	rentada
<i>leucocitosis</i>	leucocitosi
<i>linfadenopatía</i>	limfadenopatia
<i>linfangitis</i>	limfangitis
<i>linfoma</i>	limfoma
<i>lobectomía</i>	lobectomia
<i>lobular</i>	lobular
<i>lobulillar</i>	lobel·lar

<i>lobulillo</i>	lobel
<i>lóbulo</i>	lòbul
<i>lordosis</i>	lordosi
<i>maleolar</i>	mal·leolar
<i>mandril</i>	mandrí
<i>matidez</i>	matitat
<i>mediano -ana</i>	mitjà -ana; medià -ana
<i>mediastino</i>	mediastí
<i>medición</i>	mesurament
<i>medida</i>	mida
<i>medio (ambiente)</i>	medi
<i>medio (de transporte, por ej.)</i>	mitjà
<i>medio -a (la mitad)</i>	mig·mitja
<i>medir</i>	mesurar
<i>medula</i>	medul·la
<i>medular</i>	medul·lar
<i>metaplasia</i>	metaplàsia
<i>metastásico</i>	metastàtic
<i>metástasis</i>	metàstasi
<i>microscopia</i>	microscòpia
<i>miliar</i>	miliar
<i>mitad</i>	meitat
<i>mucoviscidosis</i>	mucoviscidosi
<i>músculo</i>	múscul
<i>nariz</i>	nas (pl. nassos)
<i>necrosis</i>	necrosi
<i>negatoscopia</i>	negatoscopi
<i>neoplasia</i>	neoplàsia
<i>neoplásico</i>	neoplàstic
<i>neumectomía</i>	pneumectomia
<i>neumococo</i>	pneumococ
<i>neumoconiosis</i>	pneumoconiosi
<i>neumografía</i>	pneumografia; pneumatografía
<i>neumología</i>	pneumologia



<i>neumólogo -a</i>	pneumòleg -òloga
<i>neumonía</i>	pneumònia
<i>neumonitis</i>	pneumonitis
<i>neumopericardio</i>	pneumatopericardi
<i>neumotórax</i>	pneumotòrax
<i>normocapnia</i>	normocàpnia
<i>opresión</i>	opressió
<i>orofaringe</i>	orofaringe
<i>osteítis</i>	osteïtis
<i>osteocondritis</i>	òsteo-condritis
<i>otorrinolaringología</i>	oto-rino-laringologia
<i>oxígeno</i>	oxigen
<i>oxigenoterapia</i>	oxigenoteràpia
<i>palpación</i>	palpació
<i>parche</i>	pegat
<i>paroxismo</i>	paroxisme
<i>paroxístico</i>	paroxismal
<i>pectoriloquia</i>	pectorilòquia
<i>penicilina</i>	penicil·lina
<i>percusión</i>	percussió
<i>pérdida</i>	pèrdua
<i>piotórax</i>	piotòrax
<i>pituitaria</i>	pituitària
<i>pleura</i>	pleura
<i>pleuresía</i>	pleuresia
<i>pleurocentesis</i>	pleurocentesi
<i>pneumocócico</i>	pneumocòccic
<i>polución</i>	pol·lució
<i>polucionar</i>	pol·luir
<i>presión</i>	pressió
<i>promedio</i>	mitjana
<i>prueba</i>	prova
<i>psitacosis</i>	psitacosi
<i>pulmón</i>	pulmó

quilotòrax  
quimiorreceptor  
quístico

quilotòrax  
quimioreceptor  
cístic

radiografía  
radiología  
radioscopia  
resección  
resonancia  
respiración asistida  
rickettsia  
rinofaringe  
roce

radiografia  
radiologia  
radioscòpia  
resecció  
ressonància  
respiració assistida  
rickèttzia  
rinofaringe  
frec

sanidad  
seno (frontal, por ej.)  
serofibrinoso  
sibilancia  
siderosis  
silicosis  
silicótico  
síntoma  
soplo  
sucusión  
suelta de globos  
suero  
suspiroso

sanitat  
si (pl. sins)  
sero-fibrinós  
sibilància  
siderosi  
silicosi  
silicòtic  
símtoma  
buf  
sucussió  
avarament de globus (o enlairament de globus)  
sèrum  
sospirós

tabique  
tamaño  
taquipnea  
teofilina  
timbre metálico  
timpanismo  
tiroideo  
tiroides

envà  
mida, dimensió, grandària  
taquipnea  
teofil·lina  
dring metàl·lic  
timpanisme  
tiroïdal  
tiroide

<i>tisiólogo -a</i>	tisiòleg -òloga
<i>tisular</i>	tissular
<i>tomografía</i>	tomografia
<i>tomografía computadorizada</i>	tomografia computada
<i>toracocentesis</i>	toracocentesi
<i>toracoplastia</i>	toracoplàstia
<i>tórax en embudo</i>	tòrax d'embut
<i>tórax en quilla</i>	tòrax de quilla
<i>tórax en tonel</i>	tòrax de bóta
<i>tos metálica</i>	tos metàl·lica
<i>tos perruna</i>	tos de gos
<i>tráquea</i>	tràquea
<i>traqueítis</i>	traqueïtis
<i>trasplante</i>	trasplantació, trasplantament
<i>trasudado</i>	transsudat
<i>tronco</i>	tronc
<i>tuberculosis</i>	tuberculosi
<i>tubo de escape</i>	tub d'escapament
<i>ventana de la nariz</i>	nariu, forat del nas
<i>vértice</i>	vèrtex
<i>vestíbulo</i>	vestíbul
<i>vías respiratorias altas</i>	vies respiratòries altes
<i>vías respiratorias bajas</i>	vies respiratòries baixes
<i>volumen</i>	volum

## APÈNDIX ANGLÈS-CATALÀ

<i>approach</i>	abordatge
<i>block</i>	blocar; blocatge
<i>bypass</i>	desviació
<i>clapping</i>	repic
<i>clearance</i>	depuració
<i>compliance</i>	compliança
<i>distress</i>	destret
<i>elastance</i>	elastància
<i>graft</i>	empelt
<i>plaster jacket</i>	guix toràctic
<i>prick test</i>	prova del pic
<i>scanner</i>	escanner
<i>screening</i>	cribratge
<i>shunt</i>	derivació
<i>stress test</i>	prova d'esforç
<i>test</i>	prova

## AGRAÏMENTS

Amb informació, assessorament o consell han col·laborat en la redacció d'aquest recull lexicogràfic

Josep Armengol i Sànchez  
Enric Buendia i Gràcia  
Nicolau Cobos i Barroso  
Raimon Cornudella i Mir  
Josep Lluís Marín i Ripoll  
Ferran Morell i Brotad  
Josep Roca i Torrent

i, d'una manera igualment estimable, els diferents departaments especialitzats (Departament de Pneumologia de l'Hospital de Bellvitge, Departament de Pneumologia de l'Hospital del Parc Taulí de Sabadell, Departament de Pneumologia de l'Hospital de Sant Joan de Reus, Departament de Pneumologia de l'Hospital de Terrassa, Societat de Socors Mutus de Mollet del Vallès, Institut Policlínic Plató) que facilitaren material divers en resposta a la petició feta des de

**l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears.**